

PRINSIPPER FOR OPPLÆRINGEN I KUNNSKAPSLØFTET - SAMISK

Prinsipper for opplæringen sammenfatter og utdyper bestemmelser i opplæringsloven, forskrift til loven, herunder læreplanverket for opplæringen, og må ses i lys av det samlede regelverket. Prinsippene bidrar til å tydeliggjøre skoleeiers ansvar for en opplæring som er i samsvar med lov og forskrift, i tråd med menneskerettighetene og urfolksrettighetene og tilpasset lokale og individuelle forutsetninger og behov.

Prinsipper for opplæringen skal inngå i grunnlaget for å videreutvikle kvaliteten i grunnopplæringen og for systematisk vurdering av samisk skole og lærebedrift. Den samiske skolen¹ skal med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv bygge på og ivareta mangfoldet i elevenes² bakgrunn og forutsetninger. Opplæringen skal styrke og utvikle elevenes identitet ved å ivareta elevenes språklige og kulturelle bakgrunn og behov, og fremme deres allsidige utvikling og deres kunnskaper og ferdigheter. Skolen skal ha ambisjoner på elevenes vegne, gi dem utfordringer og mål å strekke seg etter. Samtidig skal skolen og lærebedriften ta hensyn til elevenes ulike forutsetninger og progresjon, slik at alle kan oppleve gleden ved å mestre og å nå sine mål. Sammen med skolens og lærebedriftens ledelse skal lærere og instruktører fremme et godt læringsmiljø for alle.

(FNs verdenserklæring om menneskerettigheter av 1948, ILO-konvensjon nr.169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, FNs konvensjon om barnets rettigheter, Grunnlovens § 110a og Læreplanverkets generelle del)

Samisk læringsplakat

Den samiske skolen og lærebedriften skal:

- legge til rette for at elevene/lærlingene får en kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv
(FNs verdenserklæring om menneskerettigheter av 1948, ILO-konvensjon nr.169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, FNs konvensjon om barnets rettigheter, artikkel 30, Grunnlovens § 110a, Oppl.l. § 1-2 og kap. 6, og læreplanverkets generelle del)
- gi alle elever og lærlinger/lærekandidater like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre
(Oppl.l. § 1-2 og kap. 5 og læreplanverkets generelle del)
- stimulere elevenes og lærlingenes/lærekandidatenes lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet
(Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)
- stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning
(Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)

¹ Betegnelsen "den samiske skolen" er en del av fellesskolen og omfatter en skole eller gruppe hvor grunnopplæringen følger Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk

² Betegnelsen "elev" omfatter i Prinsipper for opplæringen elev, lærling og lærekandidat

Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk 09.03.07

- stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene i deres personlige utvikling og identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståelse og demokratisk deltakelse
(Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)
- legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene og lærlingene/lærekandidatene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid
(Oppl. l. § 1-2, forskrift kap. 22 og læreplanverkets generelle del)
- fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter
(Oppl.l. § 1-2 og kap. 5 og læreplanverkets generelle del)
- stimulere, bruke og videreutvikle den enkelte lærers kompetanse
(Oppl.l. kap. 10)
- bidra til at lærere og instruktører fremstår som tydelige ledere og som forbilder for barn og unge
(Læreplanverkets generelle del)
- sikre at det fysiske og psykososiale arbeids- og læringsmiljøet fremmer helse, trivsel og læring
(Oppl.l. kap. 9a)
- legge til rette for samarbeid med hjemmet og sikre foreldres/foresattes medansvar i skolen
(Oppl.l. § 1-2 og forskrift § 3-2)
- legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte

Sosial og flerkulturell kompetanse

Elever med en trygg identitet knyttet til egen kultur, og som samtidig har god kunnskap om andre kulturer, har et godt grunnlag for utvikling av toleranse og respekt. Et tydelig verdigrunnlag og en bred kulturforståelse er grunnleggende for et sosialt og kulturelt fellesskap og for et inkluderende læringsfellesskap der mangfoldet anerkjennes og respekteres. Den samiske skolen skal fremme forståelse for samiske verdier, språk og kultur. Skolen skal ivareta og videreutvikle elevenes identitet, og gi alle elever likeverdige muligheter for å utvikle seg i et inkluderende læringsfellesskap. I et slikt læringsmiljø gis det rom for samarbeid, dialog og meningsbrytninger. Elevene får delta i demokratiske prosesser og kan slik utvikle demokratisk sinnelag og forståelse for betydningen av aktiv og engasjert deltakelse i et mangfoldig flerkulturelt samfunn basert på likestilling og likeverd.

For å utvikle elevenes kompetanse for deltakelse i et flerspråklig og flerkulturelt samfunn, skal opplæringen legge til rette for at elevene får kunnskaper om ulike kulturer og erfaring med et bredt spekter av kulturelle uttrykksformer. I den samiske skolen skal kunnskap om urfolks kulturer, situasjon og rettigheter formidles. Opplæringen skal fremme flerkulturell forståelse og bidra til utvikling av både selvinnsett, identitet og tilhørighet til egen kultur så vel som respekt og toleranse for andres. Elevene skal møte kunst og kulturformer som uttrykker både menneskers individualitet og fellesskap, og som stimulerer deres kreativitet og

nyskapende evner. De skal også få mulighet til å bruke sine skapende evner gjennom ulike aktiviteter og uttrykksformer. Dette kan gi grunnlag for refleksjon, følelser og spontanitet.

For å utvikle elevenes sosiale kompetanse, skal skolen og lærebedriften legge til rette for at de i arbeidet med fagene og i virksomheten ellers får øve seg i ulike former for samhandling og problem- og konflikthåndtering. Elevene skal utvikle seg som selvstendige individer som vurderer konsekvensene av og tar ansvaret for egne handlinger. Opplæringen skal bidra til utvikling av kulturell og sosial tilhørighet og til mestring av ulike roller i samfunns- og arbeidslivet og i fritiden.

(Oppl.l. § 1-2, kap 6 og læreplanverkets generelle del)

Motivasjon for læring og læringsstrategier

Motiverte elever har lyst til å lære, er utholdende og nysgjerrige og viser evne til å arbeide målrettet. Erfaringer med å mestre styrker utholdenheten i medgang og motgang. Fysisk aktivitet fremmer god helse og kan bidra til større motivasjon for læring. Faglig trygge, engasjerte og inspirerende lærere og instruktører, bruk av varierte, tilpassede arbeidsmåter og muligheter for aktiv medvirkning, kan bidra til lærelyst og til en positiv og realistisk oppfatning av egne talenter og muligheter. Skolen skal skape et trygt og inkluderende skolemiljø der elevene skal få erfare likeverd for eget språk og egen kultur og der elevenes familie, slekt og andre i nærmiljøet er aktive medspillere.

Opplæringen skal oppmuntre elevene ved blant annet å klargjøre målene for den og legge til rette for varierte og målrettede aktiviteter. Elevene skal få, men også selv kunne velge oppgaver, som både utfordrer og gir mulighet til utforskning, alene eller sammen med andre. Vurdering og veiledning skal bidra til å styrke deres motivasjon for videre læring.

Læringsstrategier er framgangsmåter elevene bruker for å organisere sin egen læring. Dette er strategier for å planlegge, gjennomføre og vurdere eget arbeid for å nå fastsatte kompetansemål. Det innebærer også refleksjon over nyervervet kunnskap og anvendelse av den i nye situasjoner. Gode læringsstrategier fremmer elevenes motivasjon for læring og evne til å løse vanskelige oppgaver også i videre utdanning, arbeid eller fritid.

Opplæringen skal bidra til at elevene er seg bevisst hva de har lært og hva de må lære for å nå målene. Hvilke læringsstrategier elevene bruker for individuell læring og læring sammen med andre, vil avhenge av deres forutsetninger og den aktuelle læringssituasjonen. Opplæringen skal gi elevene kunnskap om betydningen av egen innsats og om bevisst bruk og utvikling av læringsstrategier.

(Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)

Elevmedvirkning

Skolen og lærebedriften skal forberede elevene på deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser og stimulere til samfunnsengasjement i det lokale, det samiske, det nasjonale og det internasjonale samfunnet. I opplæringen skal elevene utvikle kunnskaper om demokratiske prinsipper og institusjoner og demokrati i et minoritets- og majoritetsperspektiv. Skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene får erfaring med ulike former for deltakelse og medvirkning i demokratiske prosesser både i det daglige arbeidet og ved deltakelse i representative organer.

Elevmedvirkning innebærer deltakelse i beslutninger som gjelder egen og gruppens læring. I et inkluderende læringsmiljø er elevmedvirkning positivt for utviklingen av sosiale relasjoner og motivasjon for læring på alle trinn i opplæringen. I arbeidet med fagene bidrar elevmedvirkning til at elevene blir mer bevisst egne læringsprosesser, og det gir større innflytelse på egen læring.

Elevene skal kunne delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift herunder læreplanverket. Hvor omfattende medvirkningen vil være, og hvordan den utøves, vil variere blant annet i forhold til alder og utviklingsnivå. Elevmedvirkning forutsetter kjennskap til valgmuligheter og deres mulige konsekvenser. Arbeidet med fagene vil på ulike måter bidra til at elevene blir kjent med egne evner og talenter. Det vil øke deres muligheter for medvirkning og evne til å ta bevisste valg.

(Oppl.l. § 1-2 og § 9a og læreplanverkets generelle del)

Tilpasset opplæring og likeverdige muligheter

Tilpasset opplæring innenfor fellesskapet er grunnleggende elementer i fellesskolen.

Opplæringen skal være tilpasset elevenes kulturelle og språklige bakgrunn og legges til rette slik at elevene skal kunne utvikle et positivt selvbilde, bidra til fellesskapet og kunne oppleve gleden ved å mestre og nå sine mål. Alle elever skal i arbeidet med fagene ut fra sine evner og talenter få møte utfordringer de kan strekke seg mot, og som de kan mestre på egen hånd eller sammen med andre. Når elever arbeider sammen med voksne og med hverandre, kan mangfoldet av evner og talenter bidra til å styrke både fellesskapets og den enkeltes læring og utvikling.

I opplæringen skal mangfoldet i elevenes bakgrunn, forutsetninger, interesser og talenter møtes med et mangfold av utfordringer. Uavhengig av etnisk tilhørighet, kjønn, alder, sosial, geografisk, næringsmessig, kulturell eller språklig bakgrunn skal alle elever ha like gode muligheter til å utvikle seg gjennom arbeidet med fagene i et inkluderende læringsmiljø. Tilpasset opplæring for den enkelte elev kjennetegnes ved variasjon i bruk av lærestoff, arbeidsmåter, læremidler samt variasjon i organisering av og intensitet i opplæringen. Elevene har ulike utgangspunkt, bruker ulike læringsstrategier og har ulik progresjon i forhold til fastsatte kompetansemål i læreplanene.

Bestemmelsene om spesialundervisning kommer til anvendelse når det er behov for en mer omfattende tilpasning enn den som gis innenfor den ordinære opplæringen.

(Oppl.l. § 1-2, kap. 5 og 6, og læreplanverkets generelle del)

Læreres og instruktørers kompetanse og rolle

Som tydelige ledere skal lærere og instruktører skape forståelse for formålene med opplæringen og framstå som dyktige og engasjerte formidlere og veiledere. De skal arbeide for at elevene utvikler interesse for og engasjement i arbeidet med fagene. Dette krever klare forventninger til innsats og deltakelse i læringsarbeidet.

Læreres og instruktørers samlede kompetanse består av flere komponenter der faglig kyndighet, evne til å formidle faget, evne til å organisere læringsarbeidet og kunnskap om vurdering og veiledning står sentralt. Det er viktig at lærere har kunnskap om former for sosialisering og metoder for overføring av kunnskap i samisk kultur. Den samiske skolen skal

Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk 09.03.07

kunne gi opplæring i og på samisk, og lærere og instruktører skal ha kompetanse innen samisk språk, kultur og samfunnsliv. De må også ha flerkulturell kompetanse og kunnskap om elevers ulike utgangspunkt og læringsstrategier.

Lærernes og instruktørens kompetanse må vurderes ut fra de krav og forventninger som til enhver tid framgår av lov og forskrift, herunder læreplanverket, og ut fra utviklingen i fagene.

Skolen og lærebedriften skal være lærende organisasjoner og legge til rette for at lærerne kan lære av hverandre gjennom samarbeid om planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen. Lærere og instruktører skal også kunne oppdatere og fornye sin faglige og pedagogiske kompetanse blant annet gjennom kompetanseutvikling, herunder deltakelse i utviklingsarbeid.

(Oppl.l. kap. 6 og 10)

Samarbeid med hjemmet

Foreldrene/de foresatte har hovedansvaret for egne barn, og de har stor betydning for barnas motivasjon og læringsutbytte. Samarbeidet mellom skole og hjem er sentralt både i forhold til å skape gode læringsvilkår for den enkelte og for et godt læringsmiljø i gruppen og på skolen.

Barn og unge er også en del av sosiale og slektskapsmessige nettverk som kan bidra til vedlikehold og styrking av identitet og tradisjonelle verdier. Den kulturkompetansen som foreldre/foresatte, besteforeldre, familie, slekt, faddere og venner representerer skal påaktes som verdifull i opplæringen. En forutsetning for godt samarbeid er god kommunikasjon. I samarbeidet vil gjensidig kommunikasjon om elevenes faglige og sosiale utvikling og deres trivsel stå sentralt. Samarbeidet mellom skole og hjem er viktig i hele grunnopplæringen, men vil endre karakter og form etter hvert som elevene blir eldre og får større ansvar for egen læring og utvikling.

Samarbeid mellom skolen og hjemmet er et gjensidig ansvar, men skolen skal ta initiativ og legge til rette for samarbeidet. Opplæringsloven, forskrift til loven og Læreplanverket danner grunnlaget for samarbeidet, og foreldrene/de foresatte skal ha reell mulighet for innflytelse på egne barns læringsarbeid faglig og sosialt.

Hjemmet skal få informasjon om målene for opplæringen i fagene, elevenes faglige utvikling i forhold til målene og hvordan hjemmet kan bidra til å fremme elevenes måloppnåelse. Videre skal hjemmet ha informasjon om hvordan opplæringen er lagt opp og hvilke arbeidsmåter og vurderingsformer som brukes. Det må også legges til rette for at foreldrene/de foresatte får nødvendige opplysninger for å kunne delta i reelle drøftinger om utviklingen av skolen.

(Oppl.l. § 1-2 og forskrift kap. 3)

Samarbeid med lokalsamfunnet

Godt samspill mellom skolen og nærings- og arbeidsliv, kunst- og kulturliv og andre deler av lokalsamfunnet kan gjøre opplæringen i fagene mer konkret og virkelighetsnær og gjennom det øke elevenes evne og lyst til å lære. Lokalsamfunn er ulike, og hva som er lokalt for elevene, endres avhengig av deres alder og utvikling og av endringer i samfunnet.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk 09.03.07

Samiske lokalsamfunn kan forstås som de kulturtradisjoner og det kulturgrunnlag som finnes i samiske bygdesamfunn og samfunn som er vokst fram rundt samisk innflytting til byer og større tettsteder. De fleste samiske lokalsamfunn er flerkulturelle og representerer et mangfold av muligheter og utfordringer. Derfor er samarbeidet mellom skolen og lokalsamfunnet av stor betydning, og kan gi elevene innblikk i og forståelse for lokale kunnskaper, tradisjoner og verdier. De får erfare at de er en del av lokalsamfunnet og kan være med på å forme og bidra til en positiv utvikling lokalt.

Kunnskap om samiske nærings- og livsformer vil være verdifullt for elevene også i et globalt perspektiv. Naturen er en kilde til livsgrunnlag, lokal identitet, opplevelser og naturglede. Opplæringen skal legge vekt på innsikt i sammenhengen i naturen, i samspillet mellom mennesker og natur og framheve det etiske ansvaret ved forvaltningen av naturen.

Tilrettelagt samarbeid med lokalt nærings- og arbeidsliv kan gi elever innsyn i ulike arbeidsprosesser, praktisk arbeidserfaring, kunnskap om arbeidslivet og bidra til arbeidet med entreprenørskap i opplæringen. Innsyn i de endringer som skjer i nærings- og arbeidslivet, kan synliggjøres gjennom aktiv deltakelse i nyskapende aktiviteter og entreprenørskap. Erfaringer fra lokalt nærings- og arbeidsliv kan bidra til at elevene får et bedre grunnlag for bevisst valg av utdanning og yrke. I tillegg kan samspillet bidra til at opplæringen blir oppdatert i forhold til behovene i arbeidslivet. Kunnskap om arbeidslivets organisasjoner kan bidra til utvikling av samfunnsengasjement og demokratisk deltakelse.

Samarbeidet mellom skolen, kulturskolen, lokale lag, foreninger og andre i lokalsamfunnet gir barn og unge muligheter til å videreutvikle sine evner og talenter gjennom aktiv deltakelse i et mangfold av sosiale og kulturelle aktiviteter.

Godt og systematisk samarbeid mellom barnehage og barnetrinn, barnetrinn og ungdomstrinn, ungdomstrinnet og videregående opplæring, skal bidra til å lette overgangen mellom de ulike trinnene i opplæringsløpet.

Samarbeid med andre offentlige instanser med ansvar for barn og unges læring, utvikling og oppvekstmiljø er også en sentral oppgave for skolen. Dette gjelder særlig for elever med behov for særskilt tilrettelegging.